

PREVEDERI CANONICE, LITURGICE ȘI JURIDICE CU PRIVIRE LA FOLOSIREA VINULUI ÎN CULT*

DIAC. DRD. ALIN VRAJA**

ABSTRACT: The following study is focused on the topic of liturgical wine according to the Holy Canons of the Orthodox Church. As we know, in the various liturgical acts of our Church wine is used, along with other elements as bread or oil. The most important use of the wine is in the Holy Eucharist, where wine becomes the Blood of Christ. This is the reason why the liturgical wine must correspond to the canonical prescriptions that inquire the use of a wine with a certain quality. We will emphasize the fact that the Canonical Tradition of the Orthodox Church prohibits the use of crafted wine, or of wine produced with other additives and preservatives. The wine must be fermented, clear and with alcohol, without being mixed with milk or grape juice. So, the purpose of this article is to clarify, based on the Holy Canons, which are the criteria that define a wine as being canonical or non-canonical for use in the Holy Eucharist.

KEYWORDS: liturgical wine, the Blood of Christ, canonical, non-canonical, chemical description

PRELIMINARII

Necesitatea folosirii pâinii și vinului în cult este dată de faptul că „acestea sunt elementele fundamentale și cele mai susținătoare ale trupului și sângelui omenesc, cele mai înrudite cu ele. Ele reprezintă și trupul Domnului hrănit de ele, și trupul nostru”¹ după cum spune Părintele Stăniloae. După părerea sa, pâinea și vinul reprezintă o natură, care este prefăcută de trupul nostru în substanța sa, și care au fost prefăcute de Hristos în trupul Său. Pâinea și vinul nu sunt prefăcute de Domnul pentru Sine, ci pentru toți cei ce cred și doresc să se împărtășească de El sub aceste chipuri și care manifestă această dorință și prin rugăciune.² Când Mântuitorul Însuși se numește

---

* Studiul a fost redactat sub îndrumarea Pr. conf. univ. dr. Vlaicu Patriciu, care și-a exprimat acordul pentru publicare.

** Doctor la Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email: alin_ionut73@yahoo.com.

¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 106.

² Folosirea vinului în cult nu este o noutate adusă de creștinism, întrucât și în Vechiul Testament se practicau jertfele cu vin (Ieș. 29. 40, 41). Este diferit însă modul în care se aduc aceste jertfe, dat

pe Sine: „Eu sunt vița” (Ioan 15,1) înțelegem în mod absolut prin vinul ce se varsă din această viță, Sângele Său, sau Sângele ce curge din El e vinul prefăcut în Sânge³.

În săvârșirea diferitelor acte liturgice, în Biserica noastră se folosește alături de alte materii, precum pâinea sau untdelemnul, și vinul⁴. Cu un rol mai deosebit în cadrul Sfintei Liturghii dat de scopul folosirii, acela de a se preface în Sângele Domnului⁵, vinul nu lipsește nici din alte slujbe precum Taina Cununiei, slujba Litiei sau de la parastas⁶. Rolul său în cult este așadar de o importanță unică, iar folosirea lui la alte slujbe, în afara Sfintei Liturghii, nu poate fi exprimată și înțeleasă complet dacă nu ținem seama de legătura existentă între ele. La Sfânta Liturghie el devine Sângele Domnului și revarsă harul din puterea dătătoare de viață a Trupului și a Sângelui Domnului și prin celelalte slujbe⁷. Spre exemplu, paharul din care sunt împărțâșiți mirii la Sfânta Taină a Cununiei nu este altceva decât o dovadă a economiei bisericești pentru Sfânta Euharistie, pe care cei care se căsătoreau în primele veacuri creștine o primeau îndată după Sfânta Liturghie, căci Cununia se săvârșea cu participarea întregii comunități⁸. Așadar, vinul din care se împărțesc astăzi cei cununați este doar

---

fiind și specificul creștinismului, respectiv al evreilor. Astfel, în Vechiul Testament sunt de o importanță mai mare jertfele sângeroase (arderea de tot, jertfa de mulțumire, jertfa pentru păcat), care au fost înlocuite în Noul Testament de jertfa Mielului lui Dumnezeu, și care ne-a oferit ca reprezentare al sângelui Său vărsat pe cruce, vinul (*Mt.* 26, 27-29). Pr. Constantin Dron, *Canoanele. Texte și interpretare*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1933, pp. 27-28. În comentariul la Canonul 3 Apostolic, Pr. Constantin face deosebire între fundamentele creștinismului, respectiv ale iudaismului și religiilor vechi păgâne. Astfel, creștinismul a înlăturat toate jertfele sângeroase și nesângeroase prin jertfa pe Cruce a Mântuitorului, iar mai apoi prin pâinea și vinul de la Euharistie.

³ Prin aceasta, vinul primește o funcție deosebită, supremă, căci a spus Domnul: „Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni” (*I Corinteni* 11,25-26). Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 199.

⁴ Hristu ANDRUSTOS, *Simbolica*, trad. de I. Moisescu, Editura Centrului Mitropolitan al Olteniei, Craiova, 1955, p. 295.

⁵ Referințe legate de vinul euharistic se găsesc la: Pr. Mihai REGUȘ, „Vinul de la Proskomidie”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 1 (1930), p. 53; Pr. Mihai BOCA, „Vinul euharistic”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 2-3 (1931); Arhid. Ioan ZĂGREAN, „Pâinea și vinul liturgic”, în: *Mitropolia Banatului*, nr. 4-6 (1964); Arhid. Ioan SCRIBAN, „Vin roșu sau alb la Sfânta Euharistie”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11(1928), pp. 1048-1049.

⁶ Arhim. Vasile MIRON, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică”, în: *Orthodoxia*, nr. 1-2 (2006) p. 30.

⁷Pr Petre VÎNTILESCU, *Misterul Liturgic*, Tipografia Curierul Judiciar, București, 1929, pp. 10-11. Însucapitolul în care se tratează tema legăturii celor Șapte Laude cu istoria mântuirii, autorul dezvoltă o idee conform căreialaudele se găsesc în legătură cu misterul Euharistic, și își găsesc sensul deplin doar prin Euharistie, care deține caracterul desăvârșitor al cultului. Aceste părți pregătitoare ale Euharistiei (Laudele), deși au un conținut istoric și simbolic, doar prin sensul mistic ascuns participă la mântuirea oamenilor. (Arhim. Vasile Miron, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică”, p. 25).

⁸Pr Ene BRANIȘTE, *Liturgica specială*, Editura Lumea Credinței, București, 2005, p. 334; Rânduiala Cununiei din Evloghionul Slav – manuscris tradus de episcopul Melchisedec, în *Notițe istorice și*

un vin binecuvântat, iar nu Sângele lui Hristos⁹. La slujba Litiei, vinul folosit este, de asemenea, un vin binecuvântat, folosit de comunitate, din nou alături de pâine, ca simboluri ale bunăstării, dar și pentru întărirea celor care participau la slujbele de noapte¹⁰. La parastase, vinul turnat peste colivă este simbolul vieții, fiind folosit mai ales vin roșu¹¹. Niciodată același vin nu trebuie folosit la două slujbe, ci de fiecare dată trebuie folosit alt vin, iar cel folosit trebuie consumat în totalitate, cu cucernicie¹².

Din punct de vedere canonic și liturgic, vinul este extrem de important, datorită folosirii sale în diferite momente în cultul Bisericii¹³. Cu toate acestea, vinul trebuie să corespundă anumitor prevederi liturgice oferite de Liturghier, pentru vinul care se va preface în Sângele Domnului, dar și prevederilor canonice care fac referire la materiile cultice, prin Sfintele Canoane în care sunt accentuate diferite norme privitoare la vinul liturgic. Mai mult decât atât, alăturarea prevederilor juridice actuale procla-

arheologice aflate de pe la 48 mănăstiri și Biserici antice, București, 1885, p. 149 spune: „Mirii erau împărțâți după ecfoniusul rugăciunii Tatăl nostru. Preotul zicea: „Să luăm aminte! Cele mai înainte sfințite, Sfintele, Sfinților!” și împărțea pe miri, zicând: Primiți Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, care se dau spre iertarea păcatelor”. Li se dădea apoi anafura, după care urma ritul paharului de obște”. De asemenea Pr. Ene Braniște, „Rânduiala Cununiei, a Mărturisirii și a Maslului în diferite ediții ale Molitfelnicului slav și român folosit în Biserica Română”, în *Mitropolia Olteniei*, nr.10-12, (1962), pp. 605, 606, 609.

⁹ Simeon al Tesalonicului, *Despre cinstita nuntă*, cap. 276, p.179; Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia IX la Epistola I către Timotei*, în P.G., LXII, col 564; Arhim. Vasile MIRON, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică”, pp. 32-33.

¹⁰ Cât privește folosirea vinului la Litie, nu sunt oferite criterii pentru selectarea unui anumit tip de vin, și nici nu sunt precizări care să interzică anumite arome, sau adăugarea altor substanțe. Dar bineînțeles că nu este nici permisă adăugarea lor, ci lipsa unor precizări clare este doar o atitudine mai indulgentă a Bisericii. Că vinul folosit la Litie trebuie să fie curat subliniază și Pr. Ene Braniște. În Liturgica specială, el arată faptul că vinul, alături de celelalte elemente întrebuițate la Litie, trebuie să fie alese (NICOLAE CABASILĂ, *Tălcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, trad. de Pr. Ene Braniște, București, 1939, p. 33), căci „ele reprezintă prinosul sau ofranda adusă de noi lui Dumnezeu din roadele de căpetenie ale pământului și din elementele principale ale hranei noastre, după pilda jertfei aduse la începutul omenirii de către Abel și după modelul jertfelor nesângeroase aduse la templul Legii Vechi, care constau din grâu, vin și untdelemn (Pr. Ene BRANIȘTE, *Liturghica specială*, p. 62. Alte studii consacrate simbolisticii Litiei: Pr. Petre VINTILESCU, „Litia”, în: *Graiul Banatului*, nr 7-8(1961); Pr. Ene BRANIȘTE, „Litia- Studiu comparativ al rânduielii ei în diferite liturghiere ortodoxe și manuale de tipic”, în *Studii Teologice*, nr.5-6, (1956); Arhim. Vasile MIRON, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică”, p. 32.).

¹¹ Gavril POP, *Datinile romanilor la înmormântări, în raport cu ale noastre*, Blaj, 1900, p. 16; Pr. Victor AGA, *Simbolica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic*, Timișoara, 1935, p. 359; Arhim. Vasile MIRON, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică” p.33.

¹² *Liturghier*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 65.

¹³ Despre vinul liturgic: Arhid. Ioan ZĂGREAN „Pâinea și vinul liturgic”, în *Mitropolia Banatului*, nr. 4-6 (1964); Arhid. Ioan ZĂGREAN „Vinul euharistic”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 2-3 (1931); Arhid. Ioan ZĂGREAN, „Meditațiuni asupra esenței Sfintei Euharistii”, în *Mitropolia Moldovei*, nr. 1-2 (1956); Arhim. Vasile MIRON, „Materia cultică utilizată în cadrul oficierei serviciilor liturgice și semnificația ei simbolico-mistică”, p. 30.

mate oficial de autoritatea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române¹⁴, clarifică canonicitatea unui vin ca fiind sau nu compatibil ca materie pentru sfintele slujbe.

Rățiunile care duc la necesitate de a folosi un vin cât mai bun sunt multiple. Întâi de toate, este cunoscut faptul că lui Dumnezeu i se cuvin darurile cele mai alese, deci vinul nu trebuie să fie o excepție, cum de altfel nici prescura, untdelemnul și celelalte. Întrucât în viața de zi cu zi dorim să ne facem părtași celor mai alese lucruri, cu atât mai mult lui Dumnezeu, și mai ales pentru mulțimea opțiunilor existente, trebuie să-i dăruim ce e mai bun. Calitatea vinului trebuie să se vadă și în momentul în care acesta se amestecă cu apa la Proscomidie, iar mai apoi cu Căldura. Dacă vinul nu ar fi suficient de tare din punct de vedere alcoolic, amestecarea cu apă ar schimba firea acestuia, preotul fiind răspunzător „căci Taina nu se va săvârși în vinul care se va schimba în gustul apei, iar preotul de moarte va greși”¹⁵. De asemenea, un vin oțetit nu este potrivit pentru Sfânta Euharistie, nu doar pentru că ar putea oferi credincioșilor, și mai ales copiilor care se împărtășesc, o îndepărtare față de Sfintele Taine, dar este și nepotrivit ca Sângele lui Hristos, prin gustul său, să trezească sentimente de neplăcere.

PREVEDERILE CANONULUI 3 APOSTOLIC CU PRIVIRE LA PURITATEA VINULUI LITURGIC

Privite sub aspect general, Canoanele Apostolice sunt de o importanță deosebită atât pentru conținut, cât și datorită perioadei căreia aparțin. Ele sunt cele care deschid toate colecțiile canonice ale Bisericii Ortodoxe¹⁶, în număr de 85, ca „norme moral-religioase, după care se conducea Biserica”¹⁷. Acestea sunt regăsite în cartea a VIII, capitolul 47 din Constituțiile Sfinților Apostoli și, deși nu putem afirma cu exactitate originea lor¹⁸, majoritatea cercetătorilor sunt de acord că acestea aparțin unei perioade post-apostolice, reflectând ideile și învățăturile apostolilor¹⁹.

¹⁴ Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin Hotărârea 10.831 din 29 octombrie 2013, a luat măsuri față de folosirea altor tipuri de vin în cult, pentru „*stoparea prezenței dăunătoare Bisericii*”, s-a decis că fiecare eparhie trebuie să distribuie vinul produs în podgoriile proprii. De aceea, întâlnim în cadrul eparhiilor din Biserica Ortodoxă Română, în general vin liturgic, alb sau roșu, numit „Vin Bisericesc”.

¹⁵ *Liturgier*, p. 500.

¹⁶ „În toate colecțiile canonice ale Bisericii Ortodoxe, locul dintâiu îl ocupă cele 85 de canoane ale Sfinților Apostoli”, Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Trad. de Pr. Nicoale Popovici, Tipografia Dicezană, Arad, 1931, p. 1.

¹⁷ Alexandru STĂNCIULESCU-BÂRDA, *Drept canonic- curs ținut la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Al. I. Cuza” din Craiova în anul universitar 2005-2006*, Editura Sitech, Craiova, 2006, p. 418.

¹⁸ *Canoanele Bisericii Ortodoxe, vol. I: Canoanele Apostolice și Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, trad. de Răzvan Perșa, p. 81. Autorul subliniază normativitatea Canoanelor Apostolice arătând că „problema originii apostolice este una strict istorică, iar nu dogmatică”.

¹⁹ Maximian PAL, Mihai PĂTRAȘCU, *Curs de Drept Canonic oriental*, Editura Serafica, Roman, 2007 p. 68; Al. STĂNCIULESCU-BÂRDA, *Drept canonic- curs ținut la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității*

CANONUL 3 APOSTOLIC PRECIZEAZĂ:

„Dacă un episcop sau un preot, contrar rânduielii Domnului, cea cu privire la Jertfă, ar aduce înainte, pe altar, alte lucruri –în afară de spice de grâu nou și ciorchine de struguri, la vreme cuvenită-, fie miere, fie lapte, fie, în loc de vin, băutură amețitoare prelu-crată, fie păsări, fie anumite animale, fie semințe, contrar rânduielii, să fie caterisit. Să nu se permită să fie adus la altar altceva decât ulei pentru sfeșnic și tămâie pentru vremea adu-cerii Sfintei Jertfe.”²⁰.

„Al. I. Cuza” din Craiova”, p. 56. Canonistul Nicodim Milaș spune: „Iar ca dovadă că aceste canoane sunt expresia celor învățate de Apostoli și a ceea ce dânzii au transmis verbal celor dintâi succesori ai lor, servește împrejurarea că aceste canoane concordează deplin în ideile lor fundamentale cu doctrina cuprinsă în cărțile canonice ale Sfintei Scripturi, apoi servește ca dovadă și aceea că ele corespund cu rigurozitate deplină practicii bisericești, ce ni se înfățișează în scrierile discipolilor Apostolilor și ale succesorilor lor și în fine faptul că sinoadele și Părinții din primele veacuri au recunoscut autorita-tea lor Apostolică. Astfel, aceste canoane, dacă și nu au fost date în scris nemijlocit de către Apostoli, totuși sunt vrednice de numirea aceasta și de cinstea dată lor de Biserica ecumenică”. Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p.11. Originea apostolică a fost confirmată și de Părinții de la Sinodul II Trulan. Pentru hotărârile Sinodului II Trulan a se vedea: Ioan RĂMUREANU, *Istoria Bisericească Universală, manual pentru Seminariile Teologice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 179; Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe- note și comentarii*, pp. 106-177; Arhim. Zosima TĂRĂLĂ, Pr. Haralambie POPESCU, *Pidalion cu orânduire nouă și tâlcuiri*, Editura Institutului de Arte Grafice „Speranța” București, 1933, pp. 285-305.

²⁰ *Canoanele Bisericii Ortodoxe, vol. I: Canoanele Apostolice și Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, trad. de Răzvan Perșa, p. 103. Pentru alte traduceri a se vedea: Arhid. I. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 9; *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Bisericii a ortodocșilor, adică toate Sfintele Canoane, ale Sfinților Apostoli, ale Sinoadelor Ecumenice, locale și ale Sfinților Părinți de pe alocuri.*, tradus din grecește în românește de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Veniamin Costachi. Iar acum întâiași dată, în zilele Prea Înaltului Domn Mihail Grigoriu Sturdza Voievod, cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Meletie al Moldovei, în anul 1844, p. 25. *În limba franceză:* „De ceux qui présentent des offrandes inusitées à l'autel. Si un évêque ou un prêtre, malgré l'ordon-nance du Seigneur pour le sacrifice, apporte à l'autel d'autres offrandes, comme miel, lait, ou au lieu de vin du moût préparé, de la volaille ou d'autres bêtes, ou bien des légumes, qu'il soit déposé ; sont exceptés les grains de froment nouveau et le raisin au temps prescrit. Il n'est pas permis d'offrir à l'au-tel rien autre que de l'huile pour la lampe et de l'encens pour le temps de la sainte offrande.” (<http://www.orthodoxa.org/FR/orthodoxie/droit%20canon/canonsApostres.html>, accesat la 01.11.2020) *În limba engleză:* „If any bishop or presbyter offer anyother things at the altar, besides that which the Lord ordained for the sacrifice, as honey, or milk, or strong-made drink instead of wine, [the text here varies] or birds, or any living things, or vegetables, besides that which is ordained, let him be deposed. Excepting only newears of corn, and grapes at the suitableseason. Neither is it allowed to bring any-thing else to the altar at the time of the holy oblation, excepting oil for the lamps, and incense.” (<http://www.voskrese.info/spl/aposcanon.html>, accesat la 01.11.2020.) *În limba greacă:* „Εἷτις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτά, ἢ ὄρνεις ἢ ζῴατινα, ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν, καθαιρεῖσθω· πλὴν νέων χιθῶνων, ἢ σταφυλῆς, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. Μὴ ἔξδὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἀγίας προσφορᾶς.” *Canoanele Bisericii Ortodoxe, vol. I: Canoanele Apostolice și Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, trad. de Răzvan Perșa, p. 103.

Precizarea în textul canonului a expresiei : „ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτά (fie în loc de vin, băutură meșteșugită sau băutură amețitoare prelucrată)” face necesară oferirea unor explicații suplimentare pentru studiu nostru. În acest sens, pornim de la textul biblic, atât cel al Vechiului Testament²¹, cât și cel al Noului Testament²², unde vedem că σίκερα era o băutură cu un conținut deosebit de cel al vinului, uneori fiind considerată bere²³. Cuvântul grecesc „σίκερα” este un cuvânt împrumutat din limba aramaică, *shekar* putând fi vin sau orice băutură îmbătătoare ca vin, făcută din cereale și distilată cu miere. Concluzia oferită prin expunerea părerilor unor cercetători a fost aceea că σίκερα este o băutură care diferă din punct de vedere al conținutului, de compoziția vinului, dar ea nu se identifică nicidecum cu berea²⁴. Astfel, întrucât asupra termenului „σίκερα” s-au oferit afirmațiile corespunzătoare, din care se observă prin expunerea de mai sus ce tip de băutură era, remarcăm absolut necesară analiza termenului „ἐπιτηδευτά”, care folosit alături de „σίκερα” este tradus în limba română prin „băutură meșteșugită” sau artificială sau „băutură prelucrată”.

Privind terminologic, „σίκερα” primește în limba franceză sensul de lichior sau băutură amețitoare (boisson enivrante)²⁵, ceea ce presupune în mod sigur obținerea prin diferite metode care impun adăugarea de alcool sau zahăr. Termenul „ἐπιτηδευτά” dorește să exprime o acțiune săvârșită în mod intenționat, ceea ce ar duce la înțele-

²¹ Spre deosebire de termenul “*tiros*” care semnifică un vin nou sau suc din struguri, termenul “*sikera*” este dat unei băuturi rezultată din fermentarea strugurilor sau a altor fructe, sau a unor cereale precum și a stafidelor sau a semințelor (Dennis COLE, *Vol. 3B: Numbers* (electronic ed.). Logos Library System; The New American Commentary, Broadman&Holman Publishers, Nashville, 2001, p. 122. De aceeași părere este și Philip Budd (Philip BUDD, *Vol. 5: Word Biblical Commentary: Numbers*. Word Biblical Commentary, Dallas, 2003, p. 71.) care atribuie termenul „*sikera*” unei băuturi fermentate. Timothy ASHLEY, *The Book of Numbers*. coll. *The New International Commentary on the Old Testament*, Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1993, p. 141.

²² În Noul Testament, pentru vin se folosește cuvântul „οἶνος”. Termenul „οἶνος”, substantiv masculin, este echivalentul termenului „yayin” și „tiros” din limba ebraică. În limba latină cuvântul folosit este „vinum” care de asemenea exprimă toate felurile de suc de struguri fie fermentat, fie nefermentat. Întrucât textul Septuagintei folosește termenul pentru ambele forme de băutură, nu se poate preciza sensul cuvântului, decât pe baza contextului în care este folosit. De aceea observăm spre exemplu folosirea cuvântului în Efes 5.18: „Nu vă îmbătați din vin (οἶνος) în care este pierzare” unde se referă categoric la vinul alcoolic, dar și folosirea lui în Apoc. 19.15: Hristos “va călca teascul vinului (οἶνος)” comparat cu Ier 48, 32-33, unde este folosit pentru mustul din struguri. Oinos este folosit și pentru traducerea lui „yayin”, dar și pentru traducerea majorității locurilor unde este folosit „tiros” (William PATTON, *Bible Wines*, Pleasant Places 2004, p. 47)

²³ David BAKER, *The complete word study dictionary: Old Testament*, AMG Publishers, Chattanooga, 2002, p. 1142.

²⁴ Roland HARRISON, *Vol. 3: Leviticus: An introduction and commentary*. Tyndale Old Testament Commentaries, Inter-Varsity Press, Nottingham, 1980, p. 117. După părerea sa, „strong drink” ar fi produsul distilării, însă această afirmație o contrazice pe cea a lui John Hartley (John HARTLEY, *Vol. 4: Word Biblical Commentary: Leviticus*. Word Biblical Commentary, Dallas, 2002, p. 135) care afirmă că distilarea nu era practică în Israelul vechi. Allen Ross, *Holiness to the Lord: A Guide to the Exposition of the Book of Leviticus*, Baker Academic, Grand Rapids, 2002, p. 235.

²⁵ Didier FONTAINE, *Dictionnaire Grec-Français du Nouveau Testament*, Areopage.net, 2010, p. 225.

gerea faptului că textul canonului nu interzice doar folosirea vinului obținut din alte tipuri de fructe, ci interzice și folosirea vinului asupra căruia, prin diferite metode, se intervine în mod intenționat, pentru a schimba conținutul.

Traducerea în limba română a textului evită precizarea acțiunii săvârșite în mod intenționat, pomenind doar de băuturi meșteșugite sau contrafăcute. Însă, putem observa o diferență clară când ne raportăm la cei doi termeni: contrafăcut și intenționat. Relația între aceștia poate fi dată doar de faptul că prin termenul contrafăcut s-ar înțelege faptul că este vorba despre un fapt intenționat, însă trebuie privit mai mult aspectul contrafacerii sau meșteșugirii. Prin expresia „băătură meșteșugită” înțelegem în mod cert o băătură cu un conținut asupra căruia s-au efectuat diferite operațiuni, specific oenologice. Însă, expresia „băuturi contrafăcute” exprimă în mod sigur intervenția prin diferite operațiuni și accentuează mai mult caracterul neoriginalității băuturii. Trebuie să privim și următorul aspect, acela că această băătură, care din punct de vedere canonic este contrafăcută, nu poate fi catalogată în același fel sub raport extra eclezial. Așadar, în cadrul Bisericii această băătură este contrafăcută, dar în afara ei poate fi considerată o băătură potrivită consumului.

Din punct de vedere oenologic, este înțeles faptul că o băătură devine meșteșugită sau artificială în momentul în care se atentează la oricare dintre caracteristicile naturale specifice a cesteia. Astfel, pot fi realizate diferite procese la nivelul alcoolului, la nivelul aromatic și la nivelul conținutului de zahăr. Indiferent care dintre aceste practici sunt realizate la un vin, aceluși vin nu-i poate fi permisă folosirea pentru cult. Întrucât și dicționarul grec²⁶ oferă asupra termenului „σίκερα” o explicație care se referă la modificarea conținutului, putem înțelege că prin însăși natura sa nu este o băătură naturală, care să poată fi folosită în cult, ci este catalogată drept o băătură artificială, realizată din cereale, cu adaos de ingrediente dulci.

Părintele Ioan Floca pune necesitatea alcătuirii acestui canon pe diferența pe care creștinii primelor veacuri trebuiau să o facă, față de jertfa nesângeroasă săvârșită la altar și jertfele păgâne. El evidențiază faptul că, în Biserica veche, era permis celor convertiți dintre păgâni să aducă pentru jertfe tot felul de daruri, cum ar fi: legume, fructe, băuturi, păsări, animale, și nu vede acest obicei drept unul rău. Argumentarea față de restricțiile oferite de acest canon, o susține prin aceea că nu ar fi potrivit ca cei proveniți dintre păgâni, să asocieze jertfele comune ale păgânilor, cu jertfa supremă a Mântuitorului Iisus Hristos. El vede ca permise doar materiile care erau folosite în cult, cum ar fi untdelemnul, tămâia, dar și spicele de grâu și strugurii dintre cei dintâi care se coc, pentru a se binecuvânta²⁷. Părintele consideră Canonul 4 Apostolic drept o continuare a Canonului 3, fapt pentru care nu exclude primirea diferitelor daruri din partea credincioșilor, cu condiția ca acestea să fie destinate întreținerii bisericii și

²⁶ The N.A.S. New Testament Greek Lexicon: <https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/nas/sikera.html>, accesat la 03.11.2020; New Testament Greek Lexicon King James Version: <https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/kjv/sikera.html> accesat la 03.11.2020

²⁷ Arhid. I. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p.9.

clerului, deci trebuiau duse la casele acestora²⁸. Aceleași argumente sunt evidențiate și de canonistul Nicodim Milaș, care accentuează mai mult dispoziția acestui canon, numindu-l „foarte riguros, și amenință cu caterisire pe toți episcopii și presbiterii, care îndrăznesc să procedeze contra ei”.²⁹

Pidalionul din 1844 oferă afirmații mai complexe, evocând întâi porunca dată de Mântuitorul Iisus Hristos Apostolilor Săi, prin care a rânduit săvârșirea Dumnezeieștii Taine doar cu pâine și vin amestecat cu apă. Pe același considerent, Apostolii hotărâsc în acest canon, că:

„orice episcop sau preot care va călca ceea ce Domnul a rânduit pentru jertfa nesângeroasă, și ar aduce pe Sfânta Masă alte oarecare feluri, ori miere (de pildă), ori lapte, ori în loc de vin băuturi meșteșugite, adică toată băutura cea bețivă, precum rachiul ce se face din feluri de roduri, ori bere ori altceva asemenea; ori va aduce păsări ori niscaiva vite, ori legume, unul ca acesta să se caterisească”³⁰.

Cel mai important aspect care privește cercetarea noastră este dat de expresia „în loc de vin, băuturi meșteșugite”. Vedem astfel locul extrem de important pe care îl avea vinul natural în cult, și faptul că nu era permisă înlocuirea lui cu alte băuturi. Este categoric interzisă, de altfel, folosirea altei băuturi decât vinul, care trebuia să nu fie meșteșugit³¹, ceea ce înseamnă că nu era acceptată creșterea conținutului de zahăr, prin adăugarea lui în vin, nu era permisă nici adăugarea diferitelor arome care ofereau doar o plăcere pentru cel care gusta din vin, și în mod categoric era interzisă adăugarea de substanțe, care, luând contactul cu băutura, să îi permită conservarea fără nicio problemă.

Din întrebuițarea acestei expresii, este subînțeles faptul că în acea perioadă se cunoșteau diferite metode de meșteșugire a băuturilor alcoolice, a vinului. Canonul interzice categoric folosirea acestor băuturi în cult, dar fără a afecta consumarea lor ca aliment. Cel mai important argument adus pentru a fi acceptată doar folosirea vinului natural este momentul Cinei de Taină, când Mântuitorul și Apostolii nu au folosit vin amestecat cu arome, ci vin natural.

OFRANDELE DE VIN ȘI STRUGURI CONFORM CANONULUI 28 TRULAN

Pe baza informațiilor scripturistice cu privire la folosirea vinului potrivit pentru Sfânta Euharistie, tradiția canonică a Bisericii a căutat să răspundă feluritelor obiceiuri care se practicau în diferite zone și care nu corespundeau normelor existente deja. Textul Sfintelor Evanghelii subliniază momentul instituirii Sfintei Euharistii

²⁸ Arhid. I. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 10; *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, p. 27; N. MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 185.

²⁹ N. MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 185.

³⁰ *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, p. 25; N. MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 186.

³¹ *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, p. 25.

oferind detalii care privesc studiul de față. Pentru că ne interesează în mod deosebit materia vinului de la Cina cea de taină, și cantitatea folosită, pornim de la observația faptului că, după părerea cercetătorilor, paharul binecuvântat de Iisus nu era primul pahar cu vin consumat în aceea seară, ci era al treilea. Explicând acest lucru, Craig Blomberg mai precizează și faptul că era vorba probabil de un pahar comun, care trecea de la unii la alții. Arătând asemănarea dintre „a oferi” și „a da”, el mai arată că, acesta din urmă nu dorește să exprime că a bea din pahar era opțional³².

Pentru că obiceiul iudaic impunea consumarea a patru pahare la cina pascală, exegeții se opresc în general la faptul că cel de-al treilea ar fi cel binecuvântat și dat Apostolilor, adică paharul răscumpărării, numit paharul binecuvântării de după masă; celelalte două dinainte, al binecuvântării și cel înaintea mesei, și cel de-al patrulea, fiind specific iudaice³³. O remarcă importantă avem din partea lui Donald Carson, care spune că vinul nu era suc de struguri, ci după obicei, era vin cu o cantitate de 1/2 sau 1/3 apă. Aceasta este de o importanță deosebită, pentru că ne oferă un punct de vedere asupra vinului consumat³⁴.

Observând aceste reglementări oferite de exegeza biblică, pe care le considerăm norme fundamentale, putem analiza conținutul Canonului 28 Trulan:

„Fiindcă am aflat că în diferite biserici, când sunt aduși la altar struguri, conform unui obicei care era în vigoare, slujitorii, combinându-i cu Jertfa cea nesângeroasă a punerii înaintea, le distribuie poporului pe ambele concomitent, de aceea am prevăzut ca niciunul dintre cei care sunt preoți să nu mai facă acest lucru, ci să împărtășească poporului numai Jertfa spre zidirea vieții și iertarea păcatelor. Iar fiindcă aducerea strugurilor este considerată drept pârgă, după ce preoții îi binecuvântează în mod special, să li se împartă celor care cer, spre mulțumirea față de Dătătorul roadelor, prin care trupurile noastre, conform hotărârii dumnezeiești, cresc și sunt hrănite. Astfel, dacă vreun cleric ar proceda contrar celor stabilite, să fie caterisit”³⁵.

Această interdicție, pe care o regăsim în canonul 3 Apostolic, completat de canonul 4 Apostolic, reglementează poziția vinului care trebuie folosit în cadrul Sfintei Euharistii. Observăm, astfel, interdicția unui obicei existent deja, anume acela de a amesteca vinul euharistic cu struguri sau must din struguri. Ceea ce subliniază argumentul principal al acestui canon este faptul că doar împărtășirea cu Jertfa cea nesângeroasă este spre zidirea vieții și spre iertarea păcatelor și că amestecarea cu struguri sau must nu aduce nici un beneficiu de ordin spiritual sau duhovnicesc. În acest mod putem înțelege că vinului euharistic, Jertfei celei nesângeroase a punerii înaintea, nu îi

³² Craig BLOMBERG, *Vol. 22: Matthew*, The New American Commentary, Broadman&HolmanPublishers, Nashville, 2001, p. 390.

³³ Michael WILKINS, *The NIV Application Commentary: Matthew*, Zondervan Publishing House, GrandRapids, 2004, p. 837.

³⁴ Donald CARSON, *The Expositor's Bible Commentary, Volume 8: Matthew, Mark, Luke*, GrandRapids, Zondervan Publishing House, 1984, p. 536.

³⁵ *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, vol. I: Canoanele Apostolice și Canoanele Sinoadelor Ecumenice, trad. de Răzvan Perșa, 2018, p. 287.

este permisă modificarea prin adăugarea altor substanțe, fie și de natură lichidă, căci în acest mod contravine practicii existente deja. Chiar dacă textul canonului ne vorbește de amestecarea vinului cu un alt produs obținut din aceleași fructe din care se obține și vinul, fie că e vorba de struguri sau de must, interzicerea este categorică și în același timp clarificată și argumentată.

Elementul de importanță a acestui canon, care arată conținutul materiei folosite pentru Sfânta Jertfă, subliniază într-o notă aparte puritatea vinului și elementele pe care acesta trebuie să le conțină. Interzicerea adăugării oricăror substanțe străine celor rezultate în urma fermentației naturale a mustului de struguri, pe care am întâlnit-o și în Canonul 3 Apostolic, ne arată că pe lângă *sicheră*, existau și alte practici față de care Biserica nu a rămas indiferentă, și că înlocuirea vinului euharistic nu se poate face cu nici o altă substanță.

Putem să remarcăm, între altele, și faptul că cele două canoane menționate deja, făcând referire la puritatea vinului euharistic, nu doar interzic aducerea la altar a altor prinoase, ci și descriu cu suficient de multă informație modul în care slujitorii trebuie să dispună față de acestea, primirea prinoaselor la casele episcopilor sau ale presbiterilor (cf. Can. 3 Ap.) sau împărțirea lor după binecuvântare (cf. Can. 28 Trulan), reprezentând doar o parte din sarcinile acestora.

Cea de-a doua parte a canonului face referire la faptul că darurile de struguri sunt permise și binecuvântate, cu scopul de a fi oferite celor care au trebuință de acestea, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu. De aceea aceste daruri sunt considerate pârgă, și oferirea lor reprezintă dragostea creștină.

VINUL LITURGIC ȘI PRINOASELE CONFORM CANONULUI 37 CARTAGINA

Părinții sinodului de la Cartagina, cunoscând prevederile canoanelor pe care le-am menționat deja, dispun ca pentru Sfânta Euharistie să fie aduse la altar doar pâine și vin amestecat cu apă.

„Să nu fie oferit la Cele Sfinte nimic mai mult decât Trupul și Sângele Domnului, precum Domnul însuși ne-a transmis, adică pâine și vin amestecat cu apă. Iar pârga de miere sau de lapte să fie oferită, precum este obiceiul, într-o zi specială, la Taina pruncilor. Căci, deși este adusă în mod deosebit în altar, totuși să aibă, în mod convenit, binecuvântarea ei proprie, ca să fie separată de Sfântul Trup și Sânge al Domnului. Dar să nu fie oferit ca pârgă nimic mai mult decât cea de struguri și grâu.”³⁶

Ei întăresc această afirmație pe baza celor predanisite de Mântuitorul Iisus Hristos la Cina cea de Taină, căci pâinea și vinul sunt materiile care prin venirea Sfântului Duh devin trupul și sângele Lui, iar prin împărțirea lor credincioșilor, îi sfințesc pe aceștia. Sensul primei părți a canonului: „Ἴνα ἐν τοῖς ἀγίοις μηδὲν πλέοντος σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρέδωκε, τουτέστιν, ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένον” evidențiază porunca

³⁶ Arhid. I. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, p. 257.

dată de Mântuitorul Hristos, termenul „oïvov” făcând referire la vinul fermentat. Totodată, afirmă faptul că pâinea și vinul amestecat cu apă sunt Trupul și Sângele Domnului, de aceea celelalte ofrande sunt primite și binecuvântate separat.

Motivul pentru care canonul 37 Cartagina face obiectul studiului de față este acela de a aduce un argument în plus față de cele de mai sus cu privire la prinoasele pe care trebuie să le aducă creștinii. Spre deosebire de reglementările canoanelor precedente, aici întâlnim și expresia „ὕδατι μεμιγμένον” care face referire la folosirea apei în cult, la Sfânta Jertfă. Practica amestecării vinului cu apa, sau a ritului Zeon, este menționată și de alte numeroase canoane³⁷. Explicând aceste canoane, Pidalionul precizează faptul că prin amestecarea vinului cu apă s-ar arăta „Sângele și Apa care au ieșit din cinstita Coastă a Domnului, fiind spânzutat pe Cruce, după Evanghelicasca zicere(*In* 19, 34)³⁸. Mulți Sfinți Părinți și scriitori bisericești, între care Iustin Martirul și Filozoful în cea de-a doua Apologie, Ambrozie al Milanului, și Fericitul Augustin fac mențiuni despre ritul Zeon. Mai mult decât aceștia, Sfântul Ciprian al Cartaginei, care a scris o epistolă lungă către Cecilius, vede în acest rit comuniunea oamenilor, reprezentați de apă, cu Hristos, reprezentat de vin³⁹.

Practica aducerii la Sfântul Altar, alături de pâine și vin, a altor materii, cum ar fi laptele și mierea, i-a determinat pe Părinții de la Cartagina să alcătuiască acest canon⁴⁰. Pentru a nu fi considerate celelalte materii ca asemănătoare cu Trupului și Sângelui Domnului, prin această reglementare oferită Sfânta Euharistie este așezată în locul cuvenit, și se arată că ea nu poate fi înlocuită de alte elemente, că ea nu poate fi săvârșită decât cu pâine și vin amestecat cu apă, după porunca Mântuitorului⁴¹.

În Pidalion, textul acesta îl găsim în Canonul 44⁴². Și aici, de asemenea este afirmată interzicerea amestecării Euharistie cu mierea și laptele, la altar putând fi aduse doar spice de grâu și struguri de vie, după ce se coc⁴³.

CULOAREA VINULUI LITURGIC. VIN ROȘU SAU VIN ALB?

³⁷ A se vedea: Canonul 32 Trulan, Canonul 13 al lui Nichifor Mărturisitorul.

³⁸ *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, pp. 211-212.

³⁹ Henry R. PERCIVAL, *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*, vol. 14, Hew York, The Christian Literature Company, 1900, p. 380.

⁴⁰ N. MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, pp. 194-195. Canonul menționează „mierea și laptele” care se aduceau la Altar într-o anumită zi, spre taina pruncilor. Acest obicei are fundament în Biserica veche, când celor botezați de curând li de oferea miere și lapte, ca unor nou-născuți sau tineri întru Hristos, după cuvintele Apostolului Petru: „Ca niște prunci de curând născuți, să doriți laptele cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire” (I Petru 2.2). Acest obicei este amintit și de Tertulian și Ieronim, unde vedem că laptele și mierea se aduceau la biserică în ziua Învierii lui Hristos, când se botezau catehumenii, și se puneau pe altar împreună cu Sfânta taină a Trupului și a Sângelui lui Hristos, și se sfințeau, iar mai apoi se dădeau celor botezați în locul Sfintei Împărtășanii. Aceasta i-a determinat pe Părinții de la Cartagina să desființeze acest obicei prin Canonul 37. Ei permit să se aducă la altar miere și lapte, dar nu acceptă amestecarea cu Trupul și Sângele lui Hristos, ci să fie binecuvântate separat. Canonul 57 Trulan va interzice în totalitate această practică.

⁴¹ Arhid. I. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, pp. 257-258.

⁴² *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, p. 411.

⁴³ *Pidalion sau Cârma Corabiei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici*, p. 412.

Culoarea vinului folosit la Cina cea de Taină nu este specificată în Sfintele Evanghelii, însă dacă facem legătura dintre vin și sângele Domnului, ar trebui să vorbim în mod normal de vinul roșu. Mai mult, vinul roșu a fost și este specific pentru zona Palestinei⁴⁴. Reglementările canonice de până în secolul XI⁴⁵ precizează că trebuie folosit pentru Euharistie doar vinul din struguri, fără a specifica o anumită culoare sau alte detalii. De altfel, după cum am văzut în textele primelor secole, legate de Euharistie, nu se precizează care ar fi culoarea cea mai indicată pentru vinul folosit. Biserica Ortodoxă nu a introdus reglementări, prin care să afirme că o anumită culoare a vinului ar fi mai potrivită pentru săvârșirea Euharistiei, dar a rămas fidelă părerii conform căreia, culoarea roșie a vinului ar fi mai apropiată de culoarea sângelui. Aceasta nu înseamnă că vinul alb este interzis ci, după cum vedem, prin faptul că vinul bisericesc recomandat de autoritatea Sfântului Sinod, este atât alb cât și roșu, libertatea săvârșitorului nu este constrânsă, acesta fiind cel care decide culoarea vinului folosit. .

În Biserica Catolică s-au făcut anumite schimbări în cult și dogmă. Una dintre aceste schimbări este folosirea vinului alb în săvârșirea Liturghiei⁴⁶. Nu se cunoaște sigur momentul în care vinul alb a fost folosit pentru prima dată, dar Conciliul din Cologne (1280) precizează în trecere, că vinul euharistic trebuie să fie diferit față de apă, detaliu care poate implica faptul că vinul alb era folosit deja în anumite locuri. Un manual francez de liturgică din secolul XIII, recomandă folosirea celui mai bun vin, notând un dezavantaj al vinului roșu, dat de petele care pot să apară. În 1565, Conciliul din Milan, răspunde la o nelămurire privind curățenia antimisului, acest moment fiind cel care confirmă oficial, deși folosit și până atunci, vinul alb. Ba mai mult, Conciliul din Majorca în 1659 decretă folosirea exclusivă a vinului alb în săvârșirea Euharistiei⁴⁷.

---

⁴⁴ Lyman COLEMAN, *The Antiquities of the Christian Church*, Newman & Saxton, Gould, 1841, p. 315.

⁴⁵ Can. 3 Ap, Can 32 Trulan, Can. 37 Cartagina.

⁴⁶ Erwin FAHLBUSCH, *The Encyclopedia of Christianity*, Vol. 2, Eerdmans Publishing, 1999, p. 175; JOSEPH CARDINAL RATZINGER, *NewsLetter*, vol. 39. November 2003. Cardinalul Joseph Ratzinger, publicând în 2003 un articol cu privire la procurarea vinului folosit pentru Euharistie, precizează că nu este nimic canonic specificat cu privire la culoarea vinului, aceasta rămânând la libera alegere a comunității. Pe lângă acestea, el precizează că se preferă vinul puțin dulce și fructat. Ba mai mult, amintește că se consideră ca materie sacramentală doar vinul natural, făcut din struguri; orice vin făcut din alte fructe fiind considerat nevalid.

⁴⁷ Yassen BORISLAVOV, *Bulgarian Wine Book: History, Culture, Cellars, Wines*, Trud Publishing House, 2004, p. 39. O lucrare în care vinul este tratat sub diferite aspecte. El este privit ca un dar din partea lui Dumnezeu, iar cuprinsul cărții evidențiază nu de puține ori teme specific creștine în legătură cu folosirea vinului. Deși informațiile din acest pasaj sunt preluate de la autor, acesta nu conferă autenticitate prin indicarea surselor, fiind citate, probabil, din cultura sa. Precizarea acestor informații s-a făcut datorită și altor cercetători care sunt de acord cu acestea: Erwin FAHLBUSCH, *The Encyclopedia of Christianity*, Vol.2, GrandRapids, Michigan, 2001, p. 175; Thomas IZBICKI, *The Eucharist in Medieval*

Putem remarca păreri în Biserica Catolică, care afirmă că vinul alb se folosește din secolul XVI din perspective mai mult practice, și anume faptul că vinul roșu era mai dificil de curățat de pe pahar, în timp ce vinul alb este mai accesibil⁴⁸. Unii autori consideră că trecerea de la vinul roșu la vinul alb, produsă imediat după Reformă, reprezintă „o eufemizare a imaginii sângelui”⁴⁹. Cu toate acestea, faptul că Biserica Catolică ajunge la o reformă liturgică tocmai în această perioadă, se poate forma legătura acesteia cu disputele teologice cu teologii protestanți. Datorită doctrinei transsubstanțierii, pe care o propovăduia Biserica Catolică, teologii Reformei au adus nenumărate acuzații la adresa Bisericii. Prin urmare, au existat trei elemente de desubstanțializare a Euharistiei: respingerea naturii alcoolice a vinului euharistic, înlocuirea vinului roșu cu vinul alb, înlocuirea pâinii dospite cu cea nedospită, adică cu ostia⁵⁰.

Un alt motiv adus de către Biserica Catolică pentru folosirea vinului alb în detrimentul celui roșu este dat de evitarea interpretării literale a evenimentului euharistic⁵¹. Această atitudine ar putea să impună asupra Euharistiei o viziune mult prea simbolică, transformând realitatea Trupului și al Sângelui lui Hristos într-un simbol.

Nu putem afirma că doar vinul roșu se preface în sângele Domnului, căci nu există o astfel de certitudine. Dacă Biserica Catolică a considerat necesară introducerea și folosirea exclusivă uneori în cult, pentru Euharistie, nu înseamnă că Biserica Ortodoxă trebuie să adopte imediat acele prevederi, având în vedere și viziunea pe care o impune teologia catolică despre Euharistie. Ba mai mult, vedem că vinul alb a fost folosit din motive pur liturgice, fără a implica vreun aspect dogmatic. Dacă Biserica Ortodoxă continuă păstrarea căii de mijloc, prin care nu interzice vinul alb, dar nici nu îl folosește în mod exclusiv, se va putea orienta spre alte probleme, mai ales cele care privesc calitatea și compoziția vinului bisericesc.

REGLEMENTĂRI JURIDICE CU PRIVIRE LA VINUL LITURGIC

În cadrul statului Român, atât Biserica Ortodoxă, cât și celelalte 17 culte recunoscute oficial⁵², au dreptul de producere și valorificare a materialelor necesare desfășurării oricărei activități de cult. În acest sens, în Legea nr. 103/1992 sunt prezentate

---

Canon Law, Cambridge University Press, 2015; MICHAEL KWATERA, *The Ministry of Communion*, Liturgical Press, Minnesota, 2002.

⁴⁸ Adolf ADAM, *The Eucharistic Celebration*, The Liturgical Press, Minnesota, 1994, pp. 58-59. În lucrarea sa, dezvoltă săvârșirea Euharistiei pe diferite perspective, între care acordă o importanță materiilor necesare pentru Euharistie, adică pâinii și vinului. Comentează de altfel și pregătirea altarului și a darurilor, procesiunea cu acestea și mai apoi amestecarea vinului cu apa. Denis Crouan, *The History and the future of the Roman Liturgy*, Ignatius Press, San Francisco, 2005.

⁴⁹ Darra GOLDSTEIN, KATHRIN MERKLE, *Culinary Cultures of Europe: Identity, Diversity and Dialogue*, Council of Europe, 2005, p. 163.

⁵⁰ Darra GOLDSTEIN, KATHRIN MERKLE, *Culinary Cultures of Europe*, p. 164.

⁵¹ David BROWN, *God and Grace of Body: Sacrament in Ordinary*, OUP Oxford, 2011, p. 169.

⁵² Georgică GRIGORIȚĂ, „Legea nr. 489/2006 și Biserica Ortodoxă Română”, în *Studii teologice*, nr. 2 (2007), p. 185.

în mod explicit toate prevederile care privesc materiile folosite în activitatea de cult, prin care se acordă în mod oficial acestora (cultelor) exclusivitatea asupra elementelor necesare oficiului slujbelor, diferite de la un cult la altul. Această Lege privește în mod special Biserica Ortodoxă Română, nu prin oferirea unor avantaje mai speciale, deosebite față de cele ale celorlalte culte, ci pentru că în cadrul oficiului cultului, Biserica Ortodoxă se folosește de foarte multe elemente, care, dacă nu ar fi produse în cadru eminent liturgic, ci de persoane care nu cunosc scopul folosirii lor, am putea constata în mod sigur faptul că acestea nu ar reuși să-și atingă scopul în cadrul cultului. De aceea, statul român a luat această decizie prin Legea nr. 103/1992, oferind tuturor cultelor exclusivitatea producerii materialului liturgic, pentru a evita anumite inconveniente produse în situația în care acestea ar fi produse în mod nesupravegheat.

LEGEA NR. 103/1992 ȘI EXCLUSIVITATEA CULTELOR DE A PRODUCE MATERIILE NECESARE DESFĂȘURĂRII CULTULUI

Legea⁵³, publicată în Monitorul Oficial nr.244 la 1 octombrie 1992, oferă tuturor cultelor posibilitatea realizării, în mod liber a tuturor materialelor destinate oficiului cultului. Enumerarea tuturor acestor materiale, și explicarea lor în sensul prezentei legi, este foarte folositoare, pentru a fi evitate diferite interpretări. În explicarea acestei legi, ne vom opri doar la acele produse care fac parte din cultul Bisericii Ortodoxe.

Articolul 1 din lege afirmă foarte clar dreptul exclusiv al Bisericii Ortodoxe și celorlalte culte asupra producerii materialelor de cult și veșmintelor, și a cărților. Din perspectiva legii, prin obiectele de cult se înțeleg vasele liturgice, icoanele, crucile, mobilierul bisericesc, calendarele tămâia și lumânările, precum și altele asemenea. Din acest articol reiese exclusivitatea Bisericii Ortodoxe de a produce vinul pe care îl fo-

---

⁵³ Art.1. Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte religioase au, în exclusivitate, dreptul de producere și valorificare a obiectelor și veșmintelor de cult, precum și de tipărire a cărților de cult, a celor teologice sau cu conținut bisericesc, necesare practicării cultului. Prin obiecte de cult, în sensul prezentei legi, se înțeleg vasele liturgice, icoanele metalice sau litografiate, crucile, crucifixe, mobilierul bisericesc, cruciulițele și medalioanele cu imagini religioase specifice cultului, obiectele de colportaj religios și altele asemenea. Se asimilează obiectelor de cult și calendarele religioase, precum și produsele necesare exercitării activității de cult, cum ar fi tămâia și lumânările, cu excepția celor decorative și a celor pentru nunți și botezuri. Prin veșmintele de cult, în sensul prezentei legi se înțeleg și stofele și broderiile specifice, necesare realizării veșmintelor respective. De asemenea, se asimilează obiectelor de cult tipăriturile de cult, manualele și cursurile teologice necesare desfășurării activității din instituțiile de învățământ religios ale cultului respectiv. Art. 2 Producerea sau valorificarea bunurilor prevăzute la art. 1 de către alte persoane, fizice sau juridice, decât cultele religioase se poate face numai cu autorizarea lor prealabilă, dată în condițiile stabilite de către fiecare cult în considerarea propriei sale exclusivități. Art. 4 Încălcarea prevederilor art. 1 constituie contravenție, dacă fapta, potrivit legii, nu este infracțiune și se sancționează cu amenda de la 100.000 lei la 500.000 lei. Contravenția se constată și amenda se aplică de către organele de poliție, primării sau organele de control ale Ministerului Economiei și Finanțelor. Art. 5 Producerea și valorificarea obiectelor și produselor necesare activității de cult prevăzute la art. 1 sunt scutite de la impozitare”. <http://www.lexex.ro/Legea-103-1992-2931.aspx>, accesat la 19.12.2020.

losește în cult, întrucât vinul este o materie absolut necesară, folosită în cadrul a numeroase Slujbe. Sunt oferite lămuriri și pentru producerea de veșmintele folosite în cult, prin extinderea exclusivității și asupra stofelor și broderiilor specifice, necesare realizării veșmintelor. Mai mult, prin ultima parte a Art. 1 înțelegem că din obiectele de cult fac parte și tipăriturile, manualele și cursurile teologice necesare realizării activităților în instituțiile de învățământ aparținătoare cultului.

Articolul 2 prevede faptul că producerea și valorificarea bunurilor enumerate în art. 1 nu poate fi făcută peoane fizice sau juridice, decât pe baza unei autorizări din partea cultului respectiv, în funcție de anumite condiții. De asemenea, în Art. 3 este exprimată exclusivitatea cultelor și asupra pliantelor, albumelor de artă și filmelor cu conținut bisericesc sau prezentând obiecte de artă bisericească, excepție făcând cele în patrimoniul cultural național. Articolul 4 artă faptul că încălcarea prevederilor Art.1 constituie contravenție, și se sancționează cu amendă.

De o importanță mare este și Art. 5, în care se precizează că producerea și valorificarea obiectelor de cult de la Art.1 sunt scutite de la impozit⁵⁴. Această prevedere s-a făcut pe baza considerentului datoriei statului de a acorda libertatea religioasă, și de a asigura manifestarea ei.

Prin completarea adusă de O.U.G. Nr. 92/ 2000⁵⁵ nu se aduc modificări la Art.1 din lege, în care sunt prezentate obiectele de cult asupra cărora cultele au exclusivitatea producerii și valorificării, ci asupra Art. 4, în care se constată creșterea amenzii de până la 100% în alin. (1), iar noul alin. (2) prevede și confiscarea bunurilor destinate la săvârșirea contravenției. Această contravenție se aplică pe baza Legii 32/1986. Necesitatea precizării emiterii acestei ordonanțe este absolut necesară, întrucât studiul nostru urmărește folosirea surselor cât mai actuale zilelor noastre, aceasta pentru a putea fi oferite informațiile cele mai sigure. Într-adevăr, raportându-ne la subiectul nostru nu observăm diferențe deosebite, decât cele ce privesc sancțiunile acordate

⁵⁴ Legea nr. 414/ 2002: (2) Sunt exceptate de la plata impozitului pe profit: f) cultele religioase, pentru veniturile obținute din producerea și valorificarea obiectelor și produselor necesare activității de cult, potrivit Legii nr. 103/1992 privind dreptul exclusiv al cultelor religioase pentru producerea obiectelor de cult, și pentru veniturile obținute din chirii, cu condiția utilizării sumelor respective pentru întreținerea și funcționarea unităților de cult, pentru lucrările de construire, de reparație și de consolidare a lăcașurilor de cult și a clădirilor ecleziastice, pentru învățământ și pentru acțiuni specifice cultelor religioase, inclusiv veniturile din despăgubiri sub formă bănească, obținute ca urmare a măsurilor reparatorii prevăzute de legile privind reconstituirea dreptului de proprietate.

⁵⁵ Legea nr. 103/1992 privind dreptul exclusiv al cultelor religioase pentru producerea obiectelor de cult, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 244 din 1 octombrie 1992, cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: 1. Alineatul 1 al articolului 4 va avea următorul cuprins: „Încălcarea prevederilor art. 1 constituie contravenție dacă fapta, potrivit legii, nu este considerată infracțiune și se sancționează cu amenda de la un 1.000.000 lei la 5.000.000 lei. 2. După alineatul 1 al articolului 4 se introduce un nou alineat cu următorul cuprins: „Bunurile destinate sau folosite la săvârșirea contravenției, precum și cele rezultate din săvârșirea acesteia se confiscă.” 3. Articolul 4 se completează cu un alineat final cu următorul cuprins: „Contravenției prevăzute la alin. 1 îi sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor.” <http://www.lexex.ro/OUG-92-2000-21058.aspx>, accesat la 19.12.2020.

în anumite circumstanțe. Aceste sancțiuni nu pot fi evitate în situația în care se constată o încălcare a prezentei legi, ci conform completării aduse, se pot confisca bunurile, și se poate sancționa contravenția cu o suma cuprinsă între sumele precizate. În general, fiecare completare adusă unei legi, printr-o ordonanță de urgență, urmărește realizarea cât mai potrivită a scopurilor propuse prin elaborarea legii. De asemenea, această completare este argumentată doar în situația în care se constată că principiile noi aduse sunt mult mai folositoare decât cele care au fost înlocuite. Observăm așadar o manifestare a grijii față de libertatea cultelor și o preocupare față de bunul mers al modalităților acestora de a produce materialele necesare oficierei cultului.

LEGEA NR. 489/2006 PRIVIND LIBERTATEA RELIGIOASĂ ȘI REGIMUL GENERAL AL CULTELOR

Această lege este deosebit de importantă pentru cultele din România⁵⁶, întrucât, prin aceasta, este respectată de statul român libertatea religioasă⁵⁷, fără ca cineva să fie constrâns sau împiedicat să adere la o credință sau alta, și fără a fi supus discriminării. Fiecare persoană are dreptul de a adopta o religie, și de a o manifesta public sau privat, prin practicile și ritualurile specifice cultului.

Pentru studiul nostru o să analizăm doar câteva articole din secțiunea a 4-a dedicată patrimoniului cultelor.

Art. 29 : Alin. (1) Cultele au dreptul exclusiv de a produce și valorifica obiectele și bunurile necesare activității de cult, în condițiile legii.

Textul Alin. (1), nu precizează care sunt bunurile sau obiectele de cult care se folosesc în realizarea acestuia. Sunt considerate astfel, ca făcând parte din patrimoniul cultelor, toate obiectele necesare cultului, care sunt exclusiv produse și valorificate de acestea⁵⁸.

Precizarea „în condițiile legii” face în mod cert referire și la Legea 103/1992, și care prezintă, după cum am văzut, informații suficiente de lămuritoare în ceea ce privește obiectele necesare cultului. De aceea, putem privi acest articol ca un argument în folosul respectării precizatei legi, însă menționarea faptului că, exclusivitatea producerii materialelor necesare desfășurării cultului este oferită complet acestora, fiind prezentă și în acest context, afirmă scopul important al încercării de a fi emise texte cât mai clare, care să nu permită interpretări.

Vinul liturgic este un bun absolut necesar în cadrul cultului Bisericii Ortodoxe, de aceea el trebuie produs, în mod exclusiv, în cadrul Bisericii. Luând cont de această

⁵⁶ Pentru Legea 489/2006 a se vedea: Georgică Grigoriță, „Legea nr. 489/2006 și Biserica Ortodoxă Română”, în *Studii Teologice*, nr. 2, 2007, pp. 161-219; Radu PREDĂ, „Parteneriatul social dintre Stat și Cultele Religioase. Marginalii la un proiect actual de lege”, în *Tabor*, nr. 5, 2009, pp. 19-33, Radu PREDĂ, *Libertatea religioasă, Repere social-teologice*, Eikon, Cluj-Napoca, 2009;

⁵⁷ Ioan V. LEB, „L'Etat juridique de l'Eglise dans le droit roumain” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Orthodox Theology*, nr. 1-2, 2008, pp. 49-64; N. Isar, *Relațiile Stat-Biserică în România Modernă (1821-1914)*, București, 2007;

⁵⁸ Georgică GRIGORIȚĂ, „Legea nr. 489/2006 și Biserica Ortodoxă Română”, p. 184.

prevedere, dar și de Legea 103/1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a considerat absolut necesară respectarea acestora, și a decis că fiecare eparhie din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, este datoare să asigure necesarul de vin pentru parohiile din cuprinsul ei, iar vinul să fie destinat folosirii exclusive în cult. S-a observat faptul că în cuprinsul Patriarhiei Române există diferite tipuri de vin, care nu respectă prevederile canonice, și care conțin, pe lângă elementele naturale obținute din struguri și fermentarea lor, conțin diferiți agenți de limpezire, arome, sau chiar îndulcitori. Sfântul Sinod a luat atitudine, pentru a putea oferi slujitorilor vinul cel mai bun, după cum cer Sfintele Canoane.

NEIMPOZITAREA OBIECTELOR LITURGICE ȘI SCUTIREA DE ACORDARE A BONULUI FISCAL

Prevederi, prin care toate cultele, nu doar Biserica Ortodoxă Română, au fost scutite de impozitare sunt remarcate în Ordonanța de urgență nr. 28/1999 și în Ordonanța de urgență nr. 91/2014. Aceste prevederi au fost acordate mai ales pentru faptul că acestea, cultele, au exclusivitate în materie de producerea și valorificarea tuturor materialelor necesare săvârșirii cultului. Conform acestora, Biserica este impozitată, dar există anumite facilități fiscale față de activitățile sale care au utilitate publică⁵⁹. Art. 15 alin. (1) precizează că „Sunt scutiți de la plata impozitului pe profit următorii contribuabili: f). cultele religioase, pentru: venituri obținute din producerea și valorificarea obiectelor și produselor necesare activității de cult, potrivit legii, venituri obținute din chirii, alte venituri obținute din activități economice, venituri din despăgubiri în formă bănească, obținute ca urmare a măsurilor reparatorii prevăzute de legile privind reconstituirea dreptului de proprietate, cu condiția ca sumele respective să fie utilizate, în anul curent și/sau în anii următori, pentru întreținerea și funcționarea unităților de cult, pentru lucrări de construcție, de reparație și de consolidare a lăcașurilor de cult și a clădirilor ecleziastice, pentru învățământ, pentru furnizarea, în nume propriu și /sau în parteneriat de servicii sociale, acreditate în condițiile legii, pentru acțiuni specifice și alte activități nonprofit ale cultelor religioase”.

Putem observa astfel că Biserica nu este scutită de plata impozitului pentru diferitele servicii pe care le realizează, dacă nu respectă normele prezentei legii. În acest fel, se vede necesar de menționat faptul că aceste condiții impuse de lege, prin care sumele impozitelor sunt direcționate spre îndeplinirea anumitor servicii, urmăresc buna dezvoltare a activităților pe care Biserica este datoare să o facă față de credincioșii ei, sprijinind în mod special cazurile sociale, dar folosind și în cadrul patrimoniului cultelor. Mai mult decât atât, precizarea unor condiții, care în mod absolut trebuie respectate, permit cultelor să dețină transparență în ceea ce privește totalitatea activităților pe care le dezvoltă, și a profitului rezultat din acestea.

⁵⁹ Georgică GRIGORIȚĂ, „Legea nr. 489/2006 și Biserica Ortodoxă Română”, p. 184.

Cât privește vinul liturgic, acesta este scutit de la impozitare, precum și toate cele ce țin de producerea acestuia, el fiind o materie indispensabilă pentru cult. În această situație remarcăm faptul că aceste circumstanțe permit comercializarea lui doar în cadrul eclezial, fără a putea fi folosit pentru orice alte evenimente, de natură extra eclezială. Ne putem întreba astfel cum se explică situațiile în care, la diferite evenimente festive, au fost făcute încercări, reușite de altfel, prin care se solicită vin produs cu scop exclusiv cultic. Conform sursei citate⁶⁰, care a solicitat vin liturgic pentru un anumit eveniment festiv, aceasta nu a întâmpinat dificultăți în procurarea vinului, după cum era normal să se întâmple cu un vin bisericesc, destinat exclusiv cultului, și neimpozitat. Facem aceste precizări, întrucât astfel de practici nu respectă reglementările existente în legea cultelor, în care se arată, după cum am văzut, că vinul liturgic nu are altă destinație decât folosirea în cult. Conform legii, astfel de întâmplări trebuie sancționate, ca nerespectare a legii, prin autosesizarea organelor competente.

ORDONANȚA DE URGENȚĂ NR. 28/1999 ȘI ORDONANȚA DE URGENȚĂ NR. 91/ 2014 PENTRU MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA ORDONANȚEI DE URGENȚĂ A GUVERNULUI NR. 28/1999 PRIVIND OBLIGAȚIA OPERATORILOR ECONOMICI DE A UTILIZA APARATE DE MARCAT ELECTRONICE FISCALE

Raportându-ne la Ordonanța de Urgență nr. 29/1999, pentru studiul nostru este important doar articolul 2 : Se exceptează de la prevederile art.1 alin (1)⁶¹ încasările efectuate din următoarele activități: litera g) vânzarea obiectelor de cult și serviciile religioase prestate de instituțiile de cult;

Reiese foarte clar din această ordonanță de urgență faptul că Biserica este scutită de impozitarea tuturor obiectelor de cult asupra cărora are exclusivitate de producere, întrucât sunt folosite pentru săvârșirea cultului. Sunt scutite de impozitare prin această ordonanță și serviciile prestate de instituțiile de cult , întrucât ele fac parte din manifestarea liberă a credinței unor persoane. Această prevedere este completată de Ordonanța de urgență nr. 91/ 2014, care la Art. 2 precizează că „În situațiile în care pentru încasarea nu numerar a contravalorii bunurilor livrate cu amănuntul și a serviciilor efectuate către populație, în cazul activităților prevăzute la art.2 lit. g, nu

---

⁶⁰ <http://www.evz.ro/popa-mehedintu-dealer-de-vin-la-crasma-din-biserica-coltea-video-918891.html>, accesat în 19.12.2020 . Conform acestei surse, se putea realiza achiziționarea de vin bisericesc în mod ilegal, prin oferirea unei facturi care nu „e de biserică”. Reacția comisariatului general-adjunct Gabriel Cărbunaru, al Gărzii Financiare, precizează că după părerea sa ar trebui să fie casă de marcat. De asemenea, în alte surse (<http://www.produsedelamanastire.ro/produsedelamanastire/eshop/7-1-VINURI/0/5/41-Vin-bisericesc-rosu-alb-sec-demi-dulce//description#anch1> accesat la 19.12.2020), vinul bisericesc apare drept „vin cu identitate specială, recomandat pentru ocazii festive”. În acest loc se precizează faptul că nu se percepe TVA.

⁶¹ Art.1, alin. (1) Agenții economici care efectuează livrări de bunuri sau prestări de servicii direct către populație, pentru care nu este obligatorie emiterea de facturi fiscale, sunt obligați să utilizeze aparate de marcat electronice fiscale.

sunt utilizate aparate de marcat electronice fiscale, este obligatorie emiterea de chitanțe, în condițiile legii”.

Completată fiind ordonanța de urgență din 1999, observăm faptul că scutirea de la eliberarea de bon fiscal nu înseamnă o scutire totală asupra încasărilor din vânzarea obiectelor de cult și din prestarea serviciilor, ci ea presupune stabilirea unor norme, care să permită ca încasăările din activitățile prezentate mai sus să fie realizate în conformitate cu legea, în scopul bunei desfășurări și pentru evitarea situațiilor de încălcare a legilor fiscale. Ne întrebăm astfel dacă în această situație Biserica poate comercializa vinul liturgic, oferind nu bon fiscal, ci chitanță. Scutirea de la emiterea de bon fiscal trebuie presupune înainte de toate neadăugarea unor procente fiscale, care să au rolul de a acoperii cheltuielile rezultate în urma emiterii acestuia. Mai apoi, această scutire ar presupune pentru obiectele de cult, și implicit pentru vin, un preț de producător, întrucât nu este necesară folosirea taxei pe valoarea adăugată, și a accizelor pe alcool. Aceasta înseamnă că vinul bisericesc, chiar dacă este pus în vânzare, trebuie să aibă un preț scăzut, în raport cu calitatea, din care să se observe neimpozitarea acestuia. În situațiile în care întâlnim vin bisericesc în comerț, în general la magazinele bisericilor, înțelegem că acestea nu trebuie să acorde bon fiscal, procedura devenind mai simplă, prin emiterea unei chitanțe.

Trecând la raportul calitate-preț, precizăm că este necesară întâi de toate menționarea pe sticle a categoriei de calitate din care vinul face parte, pentru ca mai apoi să fie stabilit un preț. Aceasta pentru că la cooperativa agricolă „Via Domnului” din Urlați se produc diferite categorii de vin, unele premiate la nivel internațional, dar care nu sunt accesibile clerului în mod special, aceștia folosind vin care nu face parte din categoria de top. Într-adevăr, acele vinuri ar presupune un preț mai ridicat, în raport cu calitatea, dar în mod sigur introducerea lor în categoria de vin bisericesc, ca alternativă la cel existent deja, nu ar aduce prejudicii îmbuteliatorului, ci mai mult decât atât, ar fi doar o oferire a darurilor cele mai bune lui Dumnezeu.

Ne raportăm la cooperativa agricolă „Via Domnului” din Urlați întrucât majoritatea eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române distribuie vin îmbuteliat acolo. Se constată în zilele noastre o îmbunătățire a serviciilor oferite de aceștia eparhiilor, prin distribuirea de vin de calitate mai ridicată. Credem că acesta este doar o parte din calitatea ridicată a vinurilor fabricate acolo, și că în viitorul apropiat în toate eparhiile țării se va folosi vinul cel mai bun, ca ofrandă adusă lui Dumnezeu. Mai mult decât atât, creșterea calității vinului nu trebuie să treacă peste prevederile canonice și statutele ale Bisericii, care prevăd folosirea vinului natural, fără adaosul de zaharuri sau agenți de limpezire, precum și a altor substanțe.

REZULTATELE ANALIZEI VINULUI ROȘU BISERICESC ÎMBUTELIAT DE COOPERATIVA AGRICOLĂ „VIA DOMNULUI” PENTRU EPISCOPIA SĂLAJULUI, MITROPOLIA CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI, LOT NR. 39.11.14.

Rezultatele obținute după analiza fizico-chimică a acestui vin, conform Anexa 1, cuprind trei părți. Partea întâi se referă la analiza organoleptică, efectuată conform SR13461 : 2001. Privind această parte a buletinului de analize constatăm o respectare totală a prevederilor Legii Viei și a vinului, dar mai mult decât atât, o respectare strictă a normelor canonice evidențiate pe parcursul lucrării. Limpiditatea vinului este una foarte bună, acesta nu conține miros străin dar, mai mult decât atât, nu se remarcă gusturi străine, ceea ce înseamnă că nu există posibilitatea adăugării diferitelor arome.

ANALIZA ORGANOLEPTICĂ (SR 13461 : 2001)

ASPECT: limpede

CULOARE: roșu-rubiniu

MIROS: fără miros străin

GUST: dulce, fără gust străin

ANALIZA FIZICO-CHIMICĂ

Partea a doua se referă la analiza fizico-chimică, în care sunt prezentate toate acele tehnici care sunt folosite la producerea vinului, indiferent dacă acestea respectă prevederile legale sau nu. În studiul nostru ne vom opri doar la acele prevederi reglementate de Sfântul Sinod prin Hotărârea 10.831 din octombrie 2013.

NR. CRT	DETERMINARE	UM	REZULTATUL OBȚINUT	METODA DE ANALIZĂ
1	CONCENTRAȚIE ALCOOLICĂ	% vol. la 20°C	13,27	STAS 6182-6: 70 / OIV-MA-AS312-01A
4	DIOXID DE SULF LIBER	mg/l	15	SR 6182-13: 2009 / OIV-MA-AS323-04B
5	DIOXID DE SULF TOTAL	mg/l	64	SR 6182-13: 2009 / OIV-MA-AS323-04B
8	ZAHĂR REDUCĂTOR	g/l	69,0	SR 6182 / 18 – 2009 pct.5
9	ZAHĂR TOTAL (ZAHĂR INVERTIT)	g/l	69,4	STAS 6182 /17- 81 pct.3

Raportându-ne la conținutul alcoolic, observăm faptul că se constată o diferență de 0, 27 % vol. alcool față de conținutul precizat pe sticlă, însă această diferență nu presupune nici o problemă pentru tratarea noastră întrucât nu o constatăm ca fiind mare. Următorul aspect care privește cercetarea noastră este cel legat de dioxidul de sulf⁶². Din punct de vedere al conservării, dioxidul de sulf este absolut necesar în tehnologia vinului, fiind folosit la procedeul de limpezire. Remarcăm faptul că pe sticlele de vin bisericesc este menționat faptul că acesta conține sulfiți. Aceasta este cea dintâi încălcare a normelor canonice, întrucât acestea nu permit meșteșugirea băuturilor. Precizăm faptul că acest dioxid de sulf nu este de natură chimică, întrucât acesta se percepe doar prin miros. Dioxidul de sulf liber (15 mg/l) se referă la dioxidul de sulf care nu este în legătură cu zaharuri, dar se află în combinații minerale, iar dioxidul de sulf total (64 mg/l) se referă la cantitatea totală de dioxid de sulf conținută de vin. Mare parte din cantitatea totală de dioxid de sulf prezentă în vin este de origine exogenă, ceea ce presupune o intervenire asupra vinului, deci o nerespectare a principiilor canonice. Însă cercetările vitivinicole sunt de părere că nu se poate produce vin fără a fi adăugat dioxid de sulf, căci acesta ajută la conservare și la păstrarea calităților organoleptice ale vinului. În această situație, atitudinea Bisericii față de acest procedeu, respectând normele canonice, ar trebui să fie împotriva. Însă, Biserica are și aptitudinea de a considera drept benefică această procedură. Până atunci însă, constatăm o situație de încălcare a canoanelor.

Cu privire la cantitățile de zahăr conținute de vin, Legea Viei și Vinului permite adăugarea de zahăr, mai ales în anii în care recolta este afectată de diferiți factori, iar vinul nu va avea o concentrație alcoolică suficientă. Zahărul rezidual (69,0 g/l) se referă la cantitate de zahăr care prin fermentație nu a devenit alcool. Zahărul invertit sau zahărul total (69,4 g/l) este cantitatea de zahăr totală din vin (invertirea este procesul prin care la cald, în mediu acid, vinul se transformă în glucoză și fructoză). În această situație nu se poate preciza cu exactitate originea acestui zahăr, întrucât cantitatea aceasta diferă de la an la an în culturile de viță de vie. Adăugarea zahărului se face în must, în funcție de anumite condiții, care privesc soiul, sau categoria de vin dorită. Astfel, adăugarea de zahăr în must, o practică extrem de des întâlnită nu este exclusă de la producerea vinului bisericesc, întrucât obținerea unui vin cu o tărie de 13% vol. alcool nu poate fi rezultatul exclusiv al zahărului existent în struguri, dată

---

⁶² Există și în zilele noastre vinuri care se obțin și se păstrează fără aplicarea dioxidului de sulf, însă acestea necesită îngrijiri speciale și condiții stricte de conservare. În orice caz, nu se poate afirma că vinurile respective sunt lipsite de SO₂, căci prin fermentația alcoolică, au ele însele capacitatea de a produce cantități de SO₂. Aceasta pentru că unele tulpini de drojdii sunt capabile să formeze dioxid de sulf, uneori în cantități reduse, de obicei sun 30 mg/l, dar în unele cazuri se poate ajunge la 100 mg/l sau chiar 150 mg/l. Originea SO₂ din vinuri poate fi exogenă sau endogenă. Cel de natură exogenă, adică cel adăugat în timpul procesului de vinificație deține ponderea cea mai mare, și provine din operațiunile de sulfitare, dar se poate datora și rezidurilor de pesticide ajunse în must iar mai apoi în vin. Cel de natură endogenă este rezultatul activității drojdiilor, capabile să reducă sulfații în sulfiți, aceștia favorizând formarea de SO₂.

fiind și cantitatea de zahăr rezidual. Menționăm precizarea corectă pe sticlă a clasificării vinului, acesta încadrându-se în cantitatea de zahăr necesară obținerii unui vin demidulce.

Nu considerăm necesară analiza celorlalte procese descrise în buletinul de analiză, întrucât acestea nu prezintă rezultate pozitive.

CONCLUZII

Normele canonice, liturgice și juridice cu privire la vinul liturgic precizează foarte clar criteriile cărora această materie cultică trebuie să corespundă. Începând cu Canonul 3 Apostolic, am observat cât de importantă este calitatea darurilor oferite lui Dumnezeu. De asemenea, am evidențiat din punct de vedere terminologic expresia „*băuturi meșteșugite*” asupra căreia am insistat și față de conținut. Reglementarea cea mai importantă care privește normele din acest canon este cea cu privire la faptul că vinul adus la altar trebuie să fie complet natural, fără a se interveni în vreun anume fel la conținutul acestuia.

Prin normele prescrise și de alte canoane am urmărit tot același scop, de a accentua necesitatea folosirii vinului cât mai curat, fără adaosuri de substanțe. Astfel că, tradiția canonică precizează că doar pâinea și vinul amestecat cu apă constituie materiile potrivite pentru Euharistie, și acestea trebuie să fie curate și atent alese.

Pe baza reglementărilor biblice și dogmatice am putut observa atitudinea diferită a Bisericii Catolice, față de cea a Bisericii Ortodoxe, cu privire la culoarea vinului. Aceasta de datorează și contextului care a determinat asumarea unor decizii cu privire la acest aspect al vinului liturgic.

Evidențierea unor aspecte din registrul juridic a putut evidenția mai mult atribuția cultelor, în cazul de față al Bisericii Ortodoxe Române, de a-și putea obține singure materiile necesare cultului. Acest aspect a fost subliniat mai ales prin prezentarea buletinului de analiză a vinului bisericesc.

Vinul trebuie să fie obținut din struguri, să fie fermentat, limpede, cu gust plăcut. Drept urmare, este interzisă orice intervenție asupra vinului sau amestecarea cu alte daruri aduse la altar. Astfel că doar împărtășirea cu Jertfa cea nesângeroasă este spre zidirea vieții și spre iertarea păcatelor și amestecarea cu struguri sau must nu aduce nici un beneficiu de ordin spiritual sau duhovnicesc. În acest mod putem înțelege că vinului euharistic, Jertfei celei nesângeroase a punerii înainte, nu îi este permisă modificarea prin adăugarea altor substanțe, fie și de natură lichidă.